

Johanas Vilemas Bejenas. Bendrosios rinkos plano kūrėjas

Johanas Vilemas Bejenas
(Johan Willem Beyen) 1897- 1976 m.

Tarptautinio masto bankininkas, verslininkas ir politikas Johanas Vilemas Bejenas buvo Nyderlandų politikas, savo parengtu vadinamuoju Bejeno planu 6-ojo dešimtmečio viduryje prikėlęs Europos integracijos procesą naujam gyvenimui.

J. V. Bejenas yra vienas iš mažiau žinomų ES steigėjų grupės narių. Jį pažinojusius žmones jis traukė savo žavesiu, gebėjimu perprasti tarptautinius reikalus ir paprastumu.

Eidamas užsienio reikalų ministro pareigas, J. V. Bejenas Nyderlanduose svariai prisidėjo prie Europos suvienijimo. Jis sugebėjo prieštaraujančias Nyderlandų, taip pat Europos jėgas įtikinti pritarti Europos integracijai. Jo parengtame vadinamajame Bejeno plane buvo siūloma mityų sąjunga ir plataus užmojo ekonominis bendradarbiavimas Europos bendrojoje rinkoje. Dėl šio pasiūlymo esmės galutinai buvo apsispręsta 1957 m. Romos sutartyse ir nuo tada tai yra Europos Sąjungos pagrindas.

Ankstyvieji gyvenimo metai

Johanas Vilemas (Vimas) Bejenas gimė 1897 m. gegužės 2 d. Utrechte (Nyderlandai). Šio turtingos šeimos sūnaus vaikystė buvo nerūpestinga, jis buvo auklėjamas užsienyje daug dėmesio skiriant literatūrai ir muzikai. 1918 m. Utrechto universitete baigė teisės studijas ir pradėjo dirbti šalies ir tarptautinių finansų srityje. Savo pirmąsias pareigas ėjo Nyderlandų finansų ministerijoje, bet 1924 m. pasitraukė į verslo ir bankininkystės sritį. Galiausiai tapo Tarptautinių atsiskaitymų banko prezidentu ir Didžiosios Britanijos ir Nyderlandų vartojimo prekių įmonės Unilever direktoriumi.

Antrasis pasaulinis karas

Per Antrąjį pasaulinį karą, kol gimtąją šalį buvo okupavusi nacistinė Vokietija, J. V. Bejenas dirbo emigracijoje Londone. 1944 m. jis atliko svarbų vaidmenį Breton Vudso konferencijoje, kurioje buvo

padėti pokario tarptautinės finansų sistemos pamatai. Nuo 1946 m. jis atstovavo Nyderlandams Pasaulio banko valdyboje, o nuo 1948 m. tokį pat vaidmenį atliko Tarptautiniame valiutos fonde.

Užsienio reikalų ministras

Atstatymo po Antrojo pasaulinio karo metais J. V. Bejenas ėjo Nyderlandų užsienio reikalų ministro pareigas. Per karą jis įsitikino, kad, siekiant išvengti panašios 4-ajį dešimtmetį patirtą finansų krizės pasikartojimo, būtinas visavertis regioninis ekonominis bendradarbiavimas. Visos pokario Europos vadovai ėmė suvokti, kad karo baisybės ir ekonomikos krizes galima įveikti tik plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą. Nors kai kuriomis iniciatyvomis siūlyta tokio bendradarbiavimo siekti pasauliniu mastu, J. V. Bejenas tikėjo, kad regioniniu bendradarbiavimu galima

pasiekti daugiau. Pirmieji žingsniai ekonominio bendradarbiavimo link buvo žengti 1948 m. parengus Maršalo planą – milžinišką Amerikos pagalbos Europai paketą. Pagal jame nustatytas sąlygas Europos šalys turėjo ekonominius reikalus koordinuoti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje. 1950 m. gegužės 9 d. paskelbus Šumano deklaraciją, 1952 m. įsteigta Europos anglių ir plieno bendrija, kuria siekta užkirsti kelią karams Europoje.

J. V. Bejenas Mesinos konferencijoje, kurioje jis pristatė savo ekonominio bendradarbiavimo Europoje planą.

Bejeno planas

Tačiau J. V. Bejenas išvelgė dar didesnio Europos tautų bendradarbiavimo galimybę. Jis suvokė, kad politinę integraciją tuo metu būtų sunku vykdyti, ir sugebėjo savo kolegas šalyje ir užsienyje įtikinti, kad daugiau pažangos būtų galima padaryti toliau plėtojant ekonominį bendradarbiavimą. J. V. Bejenas tikėjo, kad paskui ateis laikas ir politiniam susivienijimui. Puoselėdamas tokias mintis, jis parengė Bejeno planą. Turėdamas darbo tarptautinių

finansų ir bankininkystės srityje patirtį, jis žinojo, kad tokius klausimus, kaip prekybos kliūtys ir nedarbas, nėra lengva išspręsti nacionaliniu lygmeniu ir tai būtina daryti tarptautiniu mastu. Nors kai kurie Nyderlandų vyriausybės nariai prieštaravo planui, o kai kurie net atvirai jam priešinosi, J. V. Bejenas sugebėjo pasiūlyti šį planą ir per derybas dėl Europos gynybos bendrijos, ir per diskusijas dėl Europos politinės bendrijos 6-ojo dešimtmečio pradžioje.

Bendroji rinka

Iš pradžių J. V. Bejenas sulaukė mažai paramos, visų pirma dėl to, kad Prancūzijos vyriausybės tolesnė ekonominė integracija tuo metu nedomino. Tačiau tai pasikeitė, kai žlugo planuota Europos gynybos bendrija, nes Prancūzijos parlamentas nusprendė neratifikuoti sutarties. Atsidurta aklavietėje, nes paaiškėjo, kad nebus sukurta nei planuotos gynybos bendrijos, nei politinės bendrijos. Dėl to J. V. Bejeno planas vėl patraukė dėmesį. Jis buvo pagrįstas samprata, kad būtinas visavertis ekonominis bendradarbiavimas, – ne tik anglių ir plieno, bet visose kitose srityse. Taigi siūlytas sprendimas sukurti bendrą rinką, apimančią visus sektorius ir grindžiamą Belgijos, Nyderlandų ir Liuksemburgo bendradarbiavimo principais, nustatytais 1944 m. Beniliukso sutartyje. Vadovaujant Belgijos ministrui Polui Henriui Spakui (Paul Henri Spaak), Beniliukso šalys sujungė J. V. Bejeno idėjas su Prancūzijos planu įsteigti Atominės energijos bendriją ir suteikė J. V. Bejenui galimybę 1955 m. Mesinos konferencijoje pristatyti savo planus. Jis paaiškino, kad politinė vienybė neįmanoma, jeigu nėra bendros rinkos ir tam tikros bendros atsakomybės už ekonominę ir socialinę politiką bei viršvalstybinės valdžios institucijos. Tai panėšėjo į kitų konferencijos dalyvių nuomones. Taigi 1957 m. kovo mėn. šešios šalys pasirašė Romos sutartis ir įsteigė Europos ekonominę bendriją ir Euratomą.

Vėliau J. V. Bejeno vaidmuo dažnai likdavo nepastebėtas, bet jo darbas padėjo 6-ajai dešimtmetį plėtoti Europos integraciją ir pelnė jam vietą tarp žymių veikėjų, kuriuos šiandien vadiname Europos Sąjungos steigėjais. Jis ilgai bus prisimenamas kaip asmuo, naują postūmį Europos projektui suteikęs kaip tik tada, kai jo labiausiai reikėjo.